

INTERVIEW MET WILLIAM PENNELL ROCK

door Gerard Beentjes

Nog voor het interview begint, schuift William Pennell Rock een fotoboek naar me toe, om me alvast te laten proeven van een theaterproductie, die onder zijn regie was opgevoerd in een Amerikaanse kerk met de uitstraling van een oude Franse kathedraal.

Bij ons aan tafel, in een bovenhuis in een Amsterdams steegje, zit Jill van der Aa, coördinator van Universal Seminars, de organisatie die William naar Nederland heeft gehaald voor een workshop van twee weekenden. Als de taal een barrière vormt, springt Jill, geboren Nieuwzeelandse, ons bij om vraag of antwoord te verduidelijken. We drinken kruiden-thee.

William Pennell Rock is in Amsterdam als dramaturg voor de produktie 'The 2 in 1 : A Saga of all that is incomplete'. Voorafgaand aan de produktieperiode geeft hij een workshop 'Performing Inside Out'. Op de eerste avond heb ik meegedaan om de man in actie te zien, waarvan een brochure zegt dat zijn werkmethode omschreven kan worden als Gestalt Archetypal Psychodrama. De opsomming van methoden maakte mij nieuwsgierig naar deze man, met zijn lichte pretogen, terwijl zijn grijswordende krullen verraden dat hij de vijftig gepasseerd is.

De laatste jaren regisseerde William Pennell Rock verschillende theaterproducties en gaf workshops in verschillende werelddelen: Californië, Canada, Indonesië en Europa.

Wie is William Pennell Rock?

WPR: 'Als je echt wilt vatten, wie ik ben, dan kan ik dat het beste omschrijven als ik ben een verkenner in de Bermuda Driehoek, de mysterieuze plaats, waarin alles verdwijnt.

Voor mij zijn de drie zijden van de driehoek: theater - mystiek - therapie.

En mystiek is daarbij de belangrijkste drijfveer; ik ben altijd al een mysticus geweest. Ik herinner me dat ik als jongetje van zeven, acht jaar oud, bij mijn zusje in haar ogen een glimp van het goddelijke zag. Oorspronkelijk kom ik uit een zeer godsdienstige familie, behorend tot een streng methodistische traditie. Je kan zeggen dat ik een religieuze vorming heb geërfd, hoewel ik de strenge starheid van die vorm reeds lang heb losgelaten.

Vanuit deze religieuze interesse heb ik een hartstochtelijke leergierigheid ontwikkeld op de gebieden van de gedragswetenschappen. In academische termen heb ik mijn opleiding gehad aan de universiteit van Yale en vervolgens Harvard; daar heb ik filosofie, psychologie en hedendaagse religies gestudeerd'.

Door wie ben je opgeleid in psychodrama?

WPR: 'Ik ben niet opgeleid door iemand uit de klassieke psychodramawereld. In Amerika zijn er ongeveer vijf verschillende typen psychodrama. Ik ben wel bekend met de klassieke vorm en andere vormen, waarin de inbrenger van het probleem zelf de regisseur wordt, maar de meeste training heb ik gekregen door samen te werken met Paul Rebillot. Daarnaast heb ik een Gestalttraining gevolgd onder leiding van Dick Price van het Esalen Institute.

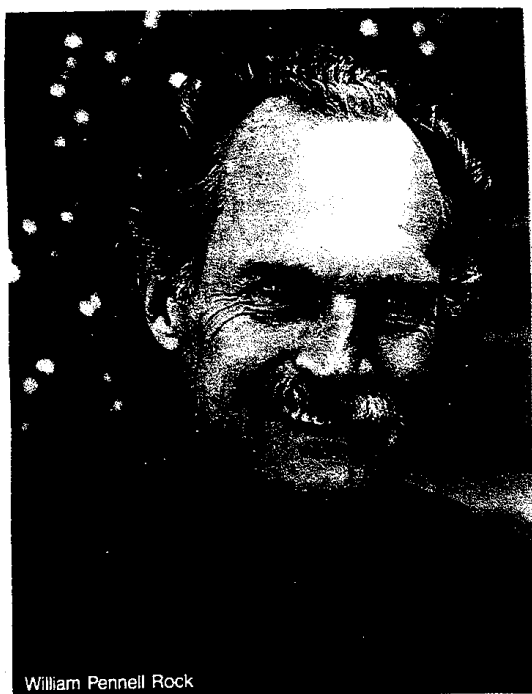
Met Paul Rebillot heb ik samen een eigen trainingsvorm ontwikkeld: 'De reis van de Held'.

William kijkt me lachend aan en een beetje spottend vervolgt hij: 'Als kind was ik een professioneel acteur, een 'child actor' voor theater en televisie. Ik

INTERVIEW

was een wonderkind, zoals dat heette; dat heeft bijna de rest van mijn leven geruïneerd. Ik geloof helemaal niet dat ik zo goed was, het was meer kinderlijk enthousiasme en een onbelemmerde manier van doen. Al hoewel daar ligt wel de bron van mijn passie voor theater'.

In begin jaren zestig zette hij zijn studies voort in Europa, in Parijs en in Cambridge. Zijn eerste academische aanstelling in India, aan de Banares Hindu University om via het Jung Instituut in Zurich in de jaren zeventig terug te keren naar Amerika, naar de Universiteit van Californië.

Hij verbindt zijn verhaal over de academische wereld met de passie voor theater. 'Tijdens mijn studie raakte ik verveeld door de wetenschappelijke ballast, het vele uit je hoofd leren en lezen van boeken. Ik was geïnteresseerd in de

werking van de menselijke geest en moest het gedrag van ratten analyseren in het laboratorium en alles weten van experimentele testen. Ik zocht de actie van het doen en kwam daarom terug bij theater. Dat paste beter bij mijn energie. Ik heb wel mijn thesis, een academisch schrijven tijdens mijn opleiding, geschreven over het onderwerp: 'The Hero's Journey: A study in Depth Synthesis'.

Mijn interesse voor dit onderwerp, de mythologische vergelijking, was gewekt door Joseph Campbell, de schrijver van 'De held met de duizend gezichten', en door de theoretische inzichten van Jung. Volgens mij zijn alle mythologische reizen te verdelen in drie fasen: de eerste fase is de scheiding van de wereld van de oorspronkelijke harmonie, het vertrek van thuis; de tweede fase is de initiatie, de inkeer, en de derde fase is de terugkeer, de thuiskomst. In mijn thesis heb ik omschreven hoe 'Mothers of Being' (de moeders van het bestaan) de mens op het spoor van de ervaring zetten, omdat ze ons willen laten worden wie we zijn. Dat is de kern van onze reis, de strijd tussen 'wie we denken te zijn' en 'wie we werkelijk zijn'. Ik heb het begrip 'de moeders van het bestaan' gebruikt om niet te vervallen in al te bekende termen uit de wetenschap of uit de religie'.

Pratend pakt William Pennell Rock mijn schrijfblok over en tekent een cirkel. De eerste plek op de cirkel is de thuisbasis, Home; de held hoort de roep van het avontuur. Tijdens zijn ontdekkingsstocht wordt hij geconfronteerd met het Monster; de held ontmoet de magische helper, die hem de magische kracht geeft om het monster te verslaan. Dat is de Uiterste Proef, het vinden van de waarheid van het bestaan; het doorstaan van de proef levert de beloning op, de graal of de gouden schatkist. De fase van de proef is de initiatie, de nieuwe wereld wordt door de psyche geïntegreerd; in de laatste fase keert de held terug naar thuis,

de oorspronkelijke wereld, om te ontdekken dat die wereld is veranderd, groter gegroeid. Thuis is niet langer het gezin, maar een grotere eenheid van mensen. Vanuit dit concept heb ik samen met Paul Rebillot een dramatechniek ontwikkeld met veel fysieke trainingen'.

Het schrijfblok gaat terug over tafel. William laat de twee tekeningen zien uit zijn boek 'Performing Inside Out'. De eerste is de cirkel van het verhaal van 'De reis van de held'. 'In feite is deze figuur het archetype van het cyclische levensproces. Tegelijkertijd bevinden we ons in verschillende cirkels: je liefdesleven en je werk, om twee voorbeelden te noemen'.

Kun je iets vertellen over de Love Story, de titel van de workshop?

WPR: 'Ik had al langer het gevoel dat er naast het archetype 'De reis van de held' een ander verhaal is dat aan de basis ligt van veel mythen. Op reis door Indonesië zag ik een theatervoorstelling op Bali. Het was een opvoering van het oude Hinduverhaal de 'Ramayana' en plotse-ling herkende ik de dramatische structuur: Het Liefdesverhaal. In de kern bevatten al deze verhalen: de vereniging van de tegendelen, de persoonlijke verbinding van de vrouwelijke en de mannelijke elementen. Steeds komen dezelfde vier karakters terug: de Held, de Heldin, het Monster en de Natuurgeest.

De structuur van het verhaal is: de held en de heldin zijn samen; het monster leidt de aandacht van de held af en ontvoert de heldin. De natuurgeest verschijnt ten tonele en geeft de held een magische kracht, waardoor hij in staat is het monster te verslaan. De held en de heldin worden herenigd'.

Tijdens je workshop sprak je herhaaldelijk over 'sacred drama'. Wat bedoel je daarmee?

WPR: Hoe moet ik dat zeggen? Het

woord 'sacred' betekent voor mij geheiligd, hetgeen in het engels tenminste dichtbij het woord 'geheeld' komt. Als in de dramavorm die ik gebruik, mensen dicht bij hun heelheid komen, dan komt dat dicht in de buurt van het goddelijke. Zoals aan het eind van de workshop iemand vertelde: 'Ik heb een glimp van God gezien'. Het is mijn doel om zulke ervaringen aan te bieden, zonder dit in de groep of workshop zo te benoemen. Met dat goddelijke bedoel ik nadrukkelijk niet datgene wat de gevestigde religieuze groeperingen over het beeld van God beweren te weten. Het gaat mij om de ervaring, die de mensen diep in zichzelf beleven. Ik probeer een proces in gang te brengen, dat deze ervaringen oproept.

De ontmoeting met het monster in jezelf is een onderdeel van dit proces. Het monster is niet alleen het lelijke deel van onszelf, maar ook de saboteur in onszelf. Onze individualiteit bestaat uit de verbinding van het mannelijke en het vrouwelijke. Daarin bestaat de ervaring van heelheid.

Juist die ervaring is de basis van de kunst in Azië, het uiteindelijke doel. De acteurs oefenen zichzelf om in contact te komen met hun eigen goddelijke bron en belichamen de archetypes om tenslotte voor het publiek deze overdracht op te roepen.

Zijn jouw workshops uitsluitend bedoeld voor acteurs?

WPR: Nee, vaak zijn het juist de acteurs die het erg moeilijk hebben in de workshops. Hoe meer ze vertrouwd zijn met de traditionele dramatechnieken. Hoe succesvoller ze zijn in deze westerse technieken, des te moeilijker is het om te werken vanuit het fysieke doen. Het westerse theater is een vorm van maskers maken, een technologie van gecontroleerd neerzetten van een rol.

In Amsterdam, waar ik sinds twee jaar

INTERVIEW

deze workshops geef, komen ook veel niet acteurs. Er zijn vaak dramadocenten bij en mensen die drama gebruiken in therapie sessies.

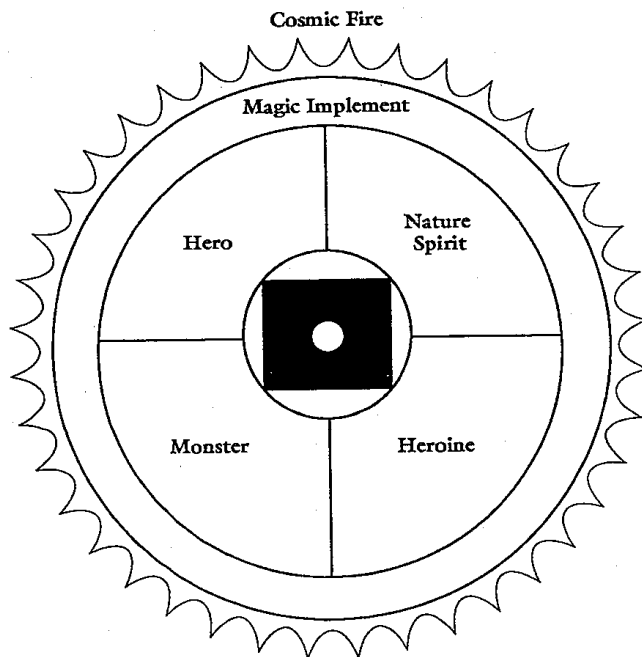
In de fysieke vorm van theater waarmee wij werken gaat het om een vorm van het binnenste naar buiten te brengen. Daar gaat het om bij archetypal psychodrama. Ik nodig mensen uit om hun eigen monster te laten zien. Als de energie van je monster naar buiten komt, dan krijg je weer de beschikking over alle energie die in het monster zit opgesloten. Immers het monster is niets anders dan de neerslag van je eigen angsten in jezelf; die angsten blokkeren ons.

Het archetype van de magische helper is de kracht in onszelf, de intuïtie, die bevrijdend werkt. De vrijgekomen energie kunnen we nu weer aanwenden om onze oorspronkelijke heelheid te herstellen: de mannelijke, actieve energie van de held, en de vrouwelijke, ontvangende energie van de heldin, komen vrij.

In het oude drama worden maskers gebruikt om het archetype toe te laten. In de oude tempels van Bali heb ik ooit gezien hoe gewoon uit het publiek vandaan een meisje door de priesters wordt meegenomen en met het masker wordt het meisje de sprekende stem van de godheid. In onze westerse termen noemen we dat dan trance, maar dat is ons beperkte vocabulaire. Zij komt in direct contact met haar dieper zelf. Dat is de puurheid van de ervaring.

Deze ervaring maakt ons heel; dat is de catharsis, waarover in het klassieke drama al gesproken wordt. De eerste stap is het oefenen door te doen, door het volgen van de techniek.

Een voorbeeld van de technieken die William Pennell Rock bedoelt is de 'ditty', een korte techniek. De deelnemers aan de workshop staan ieder voor zich stil en wachten op een bewegingsimpuls, vergroten deze tot een geïmproviseerde vorm, geheel spontaan zonder een voorafgaand ontwerp.

De hele techniek duurt niet langer dan een minuut.

Daarna volgt een korte sharing in tweetallen, waarbij de focus ligt op het begrippenpaar 'weerstand en overgave'. Na een tweede oefening volgt een sharing met een ander groepslid opnieuw in tweetallen of viertallen, waarna een sharing volgt door de gehele groep.

'Het gaat om de vragen, wat kom je tegen in jezelf aan verzet, wat houdt je tegen om te laten zien wat je beweegt', licht William toe. Een tweede vorm is de combinatie van de ditty, met 'jabbertalk' (praten in klanken zonder taal, iets als hubburielwurdibubbapop om gevoelens naar buiten te brengen) met beweging, overgaand in zingen en dansen om vorm te geven aan de eigen weerstand.

WPR: 'Door de fysieke oefeningen komen mensen eerst in contact met persoonlijke prototypes, het eigen monster en vervolgens met de meer culturele prototypes, de karakters zoals die binnen de eigen groep gemeenschappelijkheid hebben.

De ultieme stap is in contact komen en laten zien van de goddelijke ervaring'.

Wat is de therapeutische waarde van deze methode?

WPR: 'De therapeutische waarde is vooral de expressie van de archetypes. Werken met deze vorm van dramatherapie geeft je het inzicht hoe je energie benut of nog beter, hoe je je energie anders kunt aanwenden. Het is een leerervaring van het lichaam. Je lijf is de plek waar het gebeurt. En de vier types, de held, de heldin, de natuurgeest en het monster, zijn de vier verschillende karaktertypen die in ieder van ons zitten: zowel het goede van de natuurgeest als de kwade krachten van het monster tegenover elkaar, en ook het mannelijke en het vrouwelijke element in onszelf.

In de verbinding van deze vier zit de helende werking van de kunst, zoals die

in de oosterse performing naar buiten komt.

Het gaat erom, de ervaring te ondergaan en deze ervaringen helpen je om in plaats van onszelf te onderdrukken onszelf te uiten. Expressie is het beste tegengif tegen elke depressie. Het contact met de verschillende karakters in jezelf leert je energie vrij te maken.

In de groepen, waarmee ik werk, komt het vaak op de volgende vier stappen neer: de eerste stap is de genezende werking van expressie, de tweede stap is het meer heel worden van het zelf, de derde stap is de heling van de groep en de vierde stap is de rituele, symbolische eenwording met een wereld buiten de groep, vergelijkbaar met de Aziatische manier van kunst.

In een groep zie ik vaak terug dat door de oefeningen mensen uit hun isolement komen, in elkaar herkennen dat we, ondanks onze verschillen, allemaal onze eigen shit hebben. En wat voor vorm van groepswork je dan ook kiest, telkens blijkt dat een groep de kracht heeft dat we met elkaar kunnen meeleven. Er ontstaat een resonantie dat we elkaars gelijken zijn; deze notie is helend; ik denk zelfs dat dit een vitale bron is voor ons mensen om samen te overleven'.

Wat zijn jouw eigen bronnen, de bronnen van waaruit je werkt?

WPR: 'Mijn belangrijkste bronnen zijn Jung, Heidegger, Campbell en de echte, ware vormen van Hindoeïsme en Christendom. Met de godsdiensten bedoel ik niet wat de kerken ervan maken; dat zijn instituten geworden, die je schuldig maken, die hun focus richten op wat je als mens verkeerd doet om je vervolgens afhankelijk te houden. Ieder menselijk wezen heeft die tendens in zich om zichzelf te zien als een slecht wezen. Dat idee, 'je bent slecht', dat is iets, wat leven tot hel maakt, terwijl het in ieder van ons is om dat diepe ja in jezelf, dat

INTERVIEW

ja tegen het leven te ervaren; dat is ook het mooie in het Christendom, die notie dat er iemand is gestorven voor dat slechte in ieder van ons, zodat we weer in contact kunnen komen met dat oorspronkelijke 'ja'.

Tijdens mijn studie in Yale heb ik voor het eerst kennisgemaakt met het werk van Jung. In begin jaren zestig was Carl Gustav Jung uit de gratie, maar zijn werk stimuleerde mij op mijn speurtocht naar het mysterie en het ware zelf'.

Sinds 1983 reist William Pennell Rock regelmatig naar Bali, Indonesië, waar hij workshops geeft. Daar ontmoette hij de Indonesische geleerde Takdir Alisjahbana, een dichter en universiteitsprofessor, een taalwetenschapper die veel heeft bijgedragen aan de ontwikkeling van het Bahasa Indonesia. Deze geleerde heeft het Toyabungkash Center opgezet als ontmoetingsplaats voor kunstenaars en theatermakers om samen te werken aan producties die zich bezighouden met de wereld van vandaag en morgen. 'In deze vriendschap heb ik steeds beter leren begrijpen wat de bron is van 'sacred drama'. Hij gaf mij de moed om als kunstenaar verantwoordelijkheid te dragen voor de toekomst en de heilheid van de aarde'.

De klok geeft twee uur later aan. Ik heb het gevoel dat het echte gesprek nog maar net begonnen is, maar de tijd is onverbiddelijk.

Informatie:

Inlichtingen over workshops van William Pennell Rock en over zijn boek 'Performing Inside Out' zijn verkrijgbaar bij Universal Seminars. Wie meer wil weten over een tiendaagse workshop (verdeeld over een periode van drie weken, met vrije dagen tussendoor), van William Pennell Rock op het eiland Bali, 10 - 28 februari 1997, kan via internet de informatie nalezen: op de volgende webside: URL:<http://globalvisions.org/cl/origins>

Universal Seminars organiseert ook andere seminars, lezingen en workshops in Amsterdam en andere plaatsen in Nederland; meestal gaat het om therapeuten en kunstenaars, die uit engelstalige gebieden komen. De grootste gemene deler is mensen die zich op het uitgebreide gebied van persoonlijke groei bewegen.

De workshops in september zijn de start van de theaterproductie 'The 2 in 1 : A Saga of all that is incomplete'. Deze theatervoorstelling is te zien in het Odeon Theater, Singel 460, Amsterdam: try out (1 november), voorstellingen 2,3,7,8,9 en 10 november 1996.

Inlichtingen:

Universal Seminars, Jill van der Aa, Leidsestraat 106-108/2, 1017 PG Amsterdam. Telefoon: 020 - 622 97 42

